

se pristupa normiranju. Pri tom se ne sme dovoditi u pitanje odlučujuća uloga kulturnog centra u izboru izgovornog uzora. Bez obzira na to kako je Zagrepčanin došao do svoje varijante književnog jezika i kakvi su sve momenti usloveli njenu specifičnu stilizaciju, ta varijanta postoji, ona je sredstvo kojim se širi savremena kultura u široke mase hrvatskog naroda. Mi nemamo prava ni da previđamo njeno postojanje ni da negiramo njen socijalni prestiž. Upravo zbog tog prestiža njene se karakteristike moraju uzeti u obzir prilikom utvrđivanja jezičkog uzora. Što se Beograda tiče, sasvim je netačno tvrditi da starih Beograđana gotovo i nema (ima nas, i te kako, i to čak i takvih čiji su preci starosedeoci još pre Karađorđevog ustanka). Tačno je da su se u međuvremenu, naročito nakon poslednjih ratova, naselili u taj grad ljudi iz najrazličitijih krajeva naše zemlje. Ali Beograd ipak ima svoju specifičnu jezičku fizionomiju čije će prosečne konture da nam nedvosmisleno ocrta jezik štampe, radija ili televizije. Zar bi Francuzima ili Rusima padalo na pamet da osporavaju svome Parizu, odnosno svojoj Moskvi, svaku kompetenciju u pitanju izgovorne norme u ime toga što su i ti gradovi, kao i sve prestonice na svetu, puni pridošlica? Sve se te pridošlice podvrgavaju jezičkoj asimilaciji, najčešće lično, ali u svakom slučaju neminovno u drugoj generaciji.

Karakteristično je da se u svima pomenutim ortoepskim pojedinostima (s izuzetkom one koja je isključivo prisutna u jekavskom izgovoru) Beograd i Zagreb uglavnom potpuno slažu. Napuštanje Vukove norme ovde, dakle, ne bi značilo odstupanje od principa što potpunije unifikacije književnog jezika, ako bi se istom prilikom prihvatilo, tj. u gramatikama ozakonilo, stanje prisutno u oba ova naša istaknuta centra. Ceo ovaj poduhvat značio bi samo likvidaciju jednog anahronizma u korist jezičke stvarnosti, a sve uz čuvanje jedinstva do kojeg nam je svima toliko stalo.

PROBLEM NORME U HRVATSKOSRPSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU

Ljudevit Jonke

I. – Nastupajući sa svojim koreferatom uz referat uvažene kolegice prof. dr Milke Ivić o »Problemu norme u književnom jeziku«, želim odmah u uvodu istaći da pozdravljam ne samo naučnu argumentaciju postavljenih teza nego i jasno izražen smisao za realno ocenjivanje izložene problematike. U mnogim dosadašnjim pokušajima rešavanja toga pitanja prevladavali su kod nas, na žalost, tradicionalističko shvaćanje staro preko 100 godina, apoteoza romantike koja je poprimila oblik mita, ali – što je često bilo i gore – i težnja za nasilnim uniformiranjem nacionalističkog obojenja koje se

rodilo i štetno cvalo u prva četiri desetljeća 20. stoljeća. Naši naučni krugovi, uz neznatne izuzetke, lišeni su već toga balasta prošlosti, ali naša operativa na terenu, u znatnom dijelu bez solidnog jezičnog školovanja, idući za tim »širokim« i glasnim transparentima nanijela nam je u znatnoj mjeri i nanosi nam još uvijek mnogo štete ne samo u jezičnim nego i u nacionalnim odnosima socijalističkog tipa. S obzirom na takvu situaciju koja nas unatoč dugotrajnim suprotnim nastojanjima ipak i danas muči više nego što je podnošljivo, odajem veliko priznanje prof. Milki Ivić zbog njezine učenjačke odvažnosti i realističke ocjene.

Kad sam se u početku pedesetih godina ovog stoljeća počeo sistematski baviti problematikom hrvatskosrpskoga književnog jezika, moji su naučni radovi izražavali već u početku slične misli koje u svojem referatu iznosi prof. M. Ivić. U uvodnu riječ tada pokrenutog časopisa »Jezik« u Zagrebu g. 1952. unio sam pojam i princip elastične stabilnosti kao potreban regulativ oko pravilne brige o književnom jeziku, a u člancima »O slobodi i postojanosti književnog jezika« i »O raznolikoj službi književnog jezika« protumačio sam g. 1952. u »Jeziku« taj princip koji smo tada mi u Hrvatskoj postavili kao putokaz svojem budućem radu. Stoga nije samo akt kurtoazije što se s takvim priznanjem i sada odnosim prema referatu prof. Milke Ivić koja će uskoro ovdje biti meta oštih napadaja tradicionalističkih shvaćanja, kao što sam neko vrijeme i ja bio. Ipak njezine naučne postavke i projicirana jezičnog razvitka iz današnjice u budućnost, nakon prevladane prošlosti, svakako će u velikoj mjeri iz tih okršaja nužno iznijeti pobjedu.

Zaista je žalosna situacija, kao što reče prof. Milka Ivić, da mi »moramo jedni drugima, po lingvističkim publikacijama, po simpozijumima i kongresima dokazivati već davno dokazane, drugde savršeno poznate činjenice«: da je današnji naš književni jezik drugačiji od onog prije stotinu godina, da je danas njegov nosilac i izgrađivač »obrazovani sloj naroda«, a ne njegov nepismeni dio, i da, napokon, taj »razgranat, bujan život književnog jezika, u svim njegovim raznovrsnim oblicima, na širokoj teritoriji i u sredini sa više od jedne narodnosti, neminovno nameće postojanje varijanata, i da razgovori o tim varijantama ne samo da nisu opasni, da ne potkopavaju jezičko jedinstvo, već su, naprotiv, neophodni – doprinose sagledanju prave stvarnosti za koju se apriori zna da mora biti komplikovana«, kako je pravilno istakla u svojem referatu prof. Milka Ivić. Istini za volju, potrebno je ovdje reći da su se i na Novosadskom sastanku o srpskohrvatskom jeziku i pravopisu g. 1954. razgovori srpskih i hrvatskih književnika i jezičnih stručnjaka u velikoj mjeri vodili u tom duhu, te su i zaključci, ondje doneseni, stilizirani 10. XII 1954. u tome duhu, ali ipak mnogi nisu odatle ništa naučili, pa mi je npr. i jedan potpisnik Novosadskih zaključaka iz Sarajeva nedavno rekao da on može sve potpisati i usvojiti iz moje knjige »Književni jezik

u teoriji i praksi« (Zagreb, 1964), samo ne može nikako priznati postojanje dviju jezičnih varijanata hrvatskosrpskoga književnog jezika. Ne može, dakle, priznati postojeću situaciju; kao da činjenice ovise o nečijem priznanju; naprotiv, sljepilo je kad se činjenice ne vide.

2. – Kao koreferent smatram za svoju dužnost da neke pojedinosti u čitavom spornom pitanju potanje osvjetlim, a nekima pak da dadem možda i nešto drugačije osvjetljenje nego što im je u svojem referatu dala profesorica Ivić. Tek zajedničkom suradnjom i nadopunom možemo doći do zaključaka koji će biti korisni.

U početku, da vam bude uvjerljivije, citirat ću riječi jednog istaknutog našeg lingvиста starije generacije, nekadašnjeg vukovca, izrazitog sljedbenika jugoslavenske orijentacije, sveuč. profesora i akademika Petra Skoka (1881–1956), koji je g. 1952. napisao u zagrebačkom »Jeziku« u članku »O jezičnoj kulturi« doslovno ovo: »Danas se već može pouzdano kazati, da je i na hrvatskoj i na srpskoj strani književni jezik (koine), kao i saobraćajni (langue parlée), koliko se na njemu osniva, znatno prerastao hercegovačko i dubrovačko, odnosno istočno narječje, ostavivši ih kao provincijalizme iza sebe. Današnji naš književni jezik ne poklapa se više s određenim narječjem. Dobio je pečat u književnom izražaju Zagreba odnosno Beograda i ne može se više kao pravilo postavljati: 'Piši onako, kako narod govori', nego 'Piši onako, kako dobri pisci pišu'. Što je danas tome tako, razlog leži u političkom, kulturnom i ekonomskom razvitku naših glavnih kulturnih središta.« A ja bih još dodao, ne bojeći se uočavanja nikakve stvarnosti, uz one attribute »politički, kulturni i ekonomski razvitak« i atribut »nacionalni«, jer je on svakako, htjeli mi to ili ne, u čitavoj problematici zaista vrlo odlučan faktor. Stoga je i Sarajevo, premda u središtu naših štokavskih govora, otpalo kao neka moguća treća varijanta, te danas, uz neke svoje manje značajne specifičnosti, predstavlja u pisanom jeziku uglavnom ijekavsku varijantu beogradskog jezičnog izraza. Drugačija je situacija, dakako, u bosansko-hercegovačkim narodnim govorima koji su bliži zagrebačkoj varijanti. Tako dakle beogradska i zagrebačka varijanta književnog jezika imaju danas sve elemente pravog, samostalnog, funkcionalnog i djelotvornog književnog jezika.

Bečki književni dogovor hrvatskih i srpskih književnika i jezičnih stručnjaka pokušao je g. 1850. dati jedinstven tok razvoju hrvatskoga i srpskog književnog jezika, koji su se tada znatno razlikovali, ali to mu je pošlo za rukom samo u glavnim linijama, i to ne svima. Kao što sam pokazao u nekoliko svojih rasprava, ni Gaj ni Karadžić ni njihovi sljedbenici nisu imali jednake koncepcije o tom budućem zajedničkom jeziku. Gaj je htio da to bude zajednički književni jezik za sve južne Slavene, a Karadžić samo za Srbe i Hrvate. Poznato je da 2. tačka toga dogovora, koja govori da je za književni jezik Hrvata i Srba »najpravije i najbolje primiti južno (tj. ijekav-

sko) narječje da bude književno«, nije bila općenito usvojena. A to je bila ujedno i najvažnija tačka Bečkoga književnog dogovora. Kad su jednom, na temelju činjenične situacije, bile utrte dvije staze, jedna ijekavska i druga ekavska, jedna oslonjena na hercegovačke ijekavske govore, a druga na vojvođansko-šumadijske istočne govore, tada su se već same po sebi djelomično razvijale dvije norme koje su po društvenim, stručnim, naučnim, pa i nacionalnim utjecajima dale poseban pečat jezičnom »izražaju Zagreba odnosno Beograda«, kako je eufemistički rekao akad. Skok, a trebalo bi reći jasnije i određenije: hrvatskoj i srpskoj varijanti književnog jezika. Poznato nam je iz desetogodišnje prakse da u tome nije mogao mnogo promijeniti ni Novosadski jezični dogovor iz g. 1954. On je u 1. tački doduše naglasio jedinstvenost hrvatskosrpskog narodnog i književnog jezika, ali je sankcionirao njegovu podijeljenost na dva izgovora: »Narodni jezik Srba, Hrvata i Crnogoraca jedan je jezik. Stoga je i književni jezik koji se razvio na njegovoj osnovi oko dva glavna središta, Beograda i Zagreba, jedinstven, sa dva izgovora, ijekavskim i ekavskim.« Novosadski dogovor i nije mogao dati drugačiju formulaciju, on je zatekao stanje staro preko stotinu godina, sa zdravom narodnom podlogom i s bogatim i usvojenim inovacijama književnog jezika koji prati i odražava društveni razvitak. Potpisnici Bečkoga književnog dogovora polazili su od pogrešne (romantične) pretpostavke da su Srbi i Hrvati jedan narod, a na toj su pogrešnoj pretpostavci bezuspješno gradili i svi kasniji unifikatori, ali ih je životna praksa uvijek demantirala: razvijene varijante književnog jezika živjele su nesmetano dalje. I to ne možda zbog nekog prkosa, nego u prvom redu zbog toga što je književni jezik sistem znakova, više ili manje poznat čitavom pismenom kolektivu jednoga naroda, pa svaka njegova povreda izaziva poremećaj u misaonom shematizmu njegovih pripadnika. Odatle neraspoloženja i protesti protiv povreda jezične norme; što ih ima više, to su neraspoloženja veća, a što ih ima manje, to se lakše podnose. Kad koji književni jezik postigne viši stupanj svoje normirane zakonitosti, teže se podnosi svaka promjena, i obrnuto. Stoga su u današnje doba drastični zahvati u normu književnog jezika znatno teži nego što su bili u 19. stoljeću. A izvršavati se mogu samo nakon naučno izvršene deskripcije, kao što je u referatu navela prof. Milka Ivić.

Ali premda se problematika odnosa naših dviju varijanata čini prilično zamršena, ipak je ona u osnovi sasvim jednostavna. Kad god treba rješavati koje pitanje naših jezičnih odnosa, dovoljno je samo sjetiti se da u novoj Jugoslaviji svaki jugoslavenski narod, pa i svaka narodna skupina (prije: nacionalna manjina), imaju potpuno pravo na upotrebu svojeg jezičnog izraza, svojeg književnog jezika. To onda, preneseno na Hrvate i Srbe, znači da oni također imaju potpuno pravo na upotrebu svoje hrvatske, odnosno srpske varijante književnog jezika i u uredima i u školama, i u štampi, i na radiju,

i na televiziji, i u zakonskim tekstovima i dr. Stoga i vidimo u praksi kako npr. Radio-Zagreb i Radio-Beograd, pa i zajednička televizija, u svojim emisijama upotrebljavaju svaki svoju jezičnu varijantu. Zato i postoji – da spomenem samo najpoznatije – i beogradska i zagrebačka jezična varijanta »Borbe«. Unitarističko izjednačivanje na teret jednoga partnera u suprotnosti je s osnovnim principima ideje bratstva i jedinstva jer narušava skladan razvoj narodnih kultura u socijalističkom i humanističkom smislu.

3. – Ima ipak u referatu prof. Milke Ivić nekih misli s kojima se ne bih mogao posve složiti. Premda i ja stojim na stanovištu da »jezički prestiž, a s njime i jezička kompetencija, pripadaju danas definitivno urbanizovanom predstavniku našeg društva«, ipak mislim da »jezik štampe, radija, televizije i filma« ne možemo i ne smijemo uzeti za osnovni izvor norme našega književnog jezika. Doduše i sama prof. Ivić kaže u svojoj formulaciji na str. 5. da »niukoliko ne znači da će se baš taj jezik preporučivati kao uzor, niti da sve njegove osobenosti treba bezuslovno prihvatiti kao normu buduće preskriptivne gramatike«, ali ipak dalje tvrdi da on »ima samo da služi kao najpogodnija, osnovna baza za opis onog stanja koje najtipičnije reprezentuje sadašnji razvojni trenutak naše izražajne kulture«. Po mojem mišljenju i danas je, a i ubuduće će još dugo biti najtipičniji reprezentant sadašnjeg razvojnog trenutka naše izražajne kulture upravo jezik naše lijepe književnosti, književni jezik u užem smislu riječi. Naši pripovjedači, dramski pisci i pjesnici, isključujući ekstremne eksperimentalne književnike tipa Momčila Nastasijevića i sl., i danas su nam najbolje ogledalo suvremenog stanja našega književnog jezika jer ulažu posebnu i izražajnu brigu za svoj jezični izraz, a jezik naše štampe, radija, televizije i filma tako je klišeiziran, štur i bez pravog stvaralačkog elementa da ne samo što ne može da posluži kao baza, nego ne može da posluži ni kao ferment buduće stvaralačke linije našega književnog jezika. Ivo Andrić, Dobrica Ćosić, Mihailo Lalić na jednoj strani, Miroslav Krleža, Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Slavko Kolar, Marijan Matković, Ranko Marinković, Mirko Božić na drugoj strani, a i mnogi ovdje nespomenuti, kao književnici već po svojem pozivu intenzivno žive s jezikom kao građom svojeg djela, u neposrednoj su vezi i sa gradskim i sa seoskim izvorom i biraju iz njih s razvijenim jezičnim osjećajem i sa stvaralačkom sposobnošću tako da nam u svojim najboljim predstavnicima i trenucima zaista služe kao najpogodnija osnova i kao pravi uzor u koji treba da se ugledaju i drugi specijalni ogranci književnog jezika, kojima ipak nećemo odreći pravo na njihove specifičnosti i specijalnosti. Preko naših književnika i njihovih umjetničkih ostvarenja govori nam i naše selo i naš grad i najviši uspon i stadij našega književnog jezika, koji je danas pretežno urbaniziran; naši književnici, i hrvatski i srpski, preuzimaju tradiciju i oblikuju našu današnjicu u svojem jezičnom izražaju i pripremaju zdravu i

skladnu osnovu za našu sutrašnjicu; oni su garancija za organičan razvoj našega književnog jezika, jer su oni umjetnici riječi, a ne preuzimači i često imitatori kao naši ljudi od štampe, radija i televizije, kojima je i zadatak drugi i drugačiji, ali im u našoj stvarnosti u velikoj mjeri nedostaje osjećaj i razumijevanje za pravilnost i čistoću jezičnog izraza. Ako i želimo prijeći iz seoskog izraza u gradski izraz, što je nužno u sredini razvijene civilizacije i kulture, ne smijemo učiniti takav skok da od jezika narodne pjesme i pripovijetke prijedemo na jezik štampe, radija i televizije. Jezik kojemu je književni izraz kao nadgradnja tako jako povezan s narodnim izrazom kao što je to slučaj i u Hrvata i u Srba, za razliku od nekih drugih evropskih jezika, pa i češkoga, ne može se još nikako osloboditi kontinuirane povezanosti selo – grad – književni jezični izraz, a ta je povezanost najcjelovitije prisutna u djelima naših dobrih pisaca. Stoga, po mojem dubokom uvjerenju, i dalje dobri pisci treba da ostanu i osnova i uzor i izvor ne samo za normu našega književnog jezika nego i za razvijanje našeg što savršenijeg jezičnog osjećaja naših školovanih i kulturnih ljudi. Kulturni čovjek ne može da živi bez književnosti, bez te umjetnosti riječi, a kulturnoga jezika ili jezika kulture (standardnog jezika, književnog jezika) ne može ni biti bez izbrusjenog i usavršenog medija književnosti. Vjerujem da se prof. Milka Ivić, dajući nam svoju stilizaciju, donekle povelala za situacijama koje postoje u nekim evropskim književnim jezicima i da je zanemarila specifičnost jezika hrvatske i srpske književnosti. U tom smislu i dajem ovu svoju korekciju.

4. – Ako dakle gledamo na problem norme sa stanovišta koje sam izložio, jasno nam je da je za književni jezik Zagreba ili Beograda, odnosno hrvatske i srpske varijante, sasvim irelevantno da li su stanovnici Zagreba ili Beograda prevladali svoje dijalekatske osobine i da li oni govore onako kako pišu. U tom pitanju, koje je postavio prof. Mate Hraste, vjeran vukovskoj tradiciji našega sela i gradića, a čiju formulaciju nije prihvatila prof. Milka Ivić, zagovornica urbanizacije našega jezičnog izraza, rješenje vidim u sintezi jezičnog izraza kakav se očituje u djelima naših književnika. U tom sintetičnom izrazu sadržano je i narodno seosko i narodno gradsko i stvaralačko književničko i razvojno jezično, sve ono što je u nas potrebno da bi književni jezik mogao izvršavati svoju funkciju. Ni prof. Milka Ivić ne isključuje u potpunosti jezik književnika, samo se boji da on nije dovoljno prosječan, standardan. Doslovno veli da se ne smijemo »osloniti *isključivo* na jezik književnika«, i u tome ima pravo, ali pri tom ne uzima dovoljno u obzir da između književnika možemo birati, pa ne moramo uzimati u razmatranje one književnike kojima je jezik po funkciji suviše specifičan. Ali ni prosječnost jezične svakidašnjice, kakva je sadržana u jeziku štampe, radija, televizije i

filma, ne može nam nipošto biti ni uzor ni ideal. Mi treba da je uzimamo u obzir, ali tek u drugoj liniji; u prvoj liniji treba da bude uvijek jezik pisaca.

U referatu prof. Milke Ivić pravilno je naglašeno da modernizacije gramatičkog kanona ne može biti dok se dug i odgovoran posao opisa suvremenog jezičnog stanja ne privede kraju. Ali pri pomisli na reviziju jezične norme u bilo kojem dijelu i pravcu ne smije se nikad zanemariti princip elastične stabilnosti, jer bogat i razgranat književni jezik ne može da podnese prevelik postotak inovacija. Reviziju valja izvršavati samo u najnužnijoj mjeri da ne bismo suviše otežali izvršavanje raznolikih funkcija književnog jezika i stavili tako i pisca i čitaoca u pretežak položaj. Pri akcenatskim pitanjima ne bismo smjeli u velikoj mjeri narušiti upravo čudesnu zakonitost štokavskog četveroakcenatskog sistema, a za književni jezik sasvim nam je irelevantna situacija u narodnim govorima koji se kolebaju između dvosložnog i jednosložnog refleksa staroga jata. Književni jezik je ipak posebna kategorija prema narodnim govorima i dijalektima i, kao što je vidljivo iz citiranih već riječi akad. Petra Skoka, on je znatno prerastao narodne govore, čak i one koji su u jakoj mjeri izvor i osnova književnom jeziku. U suprotnoj težnji, tj. u poistovjećivanju s narodnim govorima, makar i gradskim, vidio bih kontradiktornost s istaknutom i opravdanom težnjom da u književnom jeziku ipak treba da bude kompetentan – obrazovani sloj naroda. Osim toga književni jezik današnjice treba da nas što prisnije povezuje s jezičnim izrazom naših nedalekih predaka i naših budućih sljedbenika. Jezični razvoj ne smije ići tako nekontrolirano i tako brzim tempom »da se jezična obavijest pohranjena u pismu nakon razmjerno kratkog vremena više ne bi mogla vaditi i upotrebljavati bez posebnoga napora«, kako je pravilno rekao prof. Radoslav Katičić u svojem članku »Normiranje književnog jezika kao lingvistički zadatak« (Jezik, XI, 1–9). Književni jezik svakako mora biti normiran, ali njegovo prenormiranje treba da se u razvijena književnog jezika pojavljuje samo u najnužnijim slučajevima.

5. – I napokon, htio bih nešto reći i o kompetenciji ovoga Kongresa i drugih kongresa Saveza slavističkih društava Jugoslavije u ovom našem pitanju norme i normiranja književnog jezika. Svakako je korisno da se na tim kongresima razgovara i da se izmjenjuju misli o tom važnom pitanju, ali čitav je taj posao specijalan naučni zadatak visokokvalificiranih stručnjaka koji su dužni da prije donošenja zaključaka izvrše potanke stručne i naučne analize. Taj je zadatak kompliciran još i time što su pred nama dvije norme dvaju naroda, pa se stoga ne može donijeti nikakav valjani zaključak bez obostranog pristanka. Težnja za nekakvim nadglasavanjem na tako velikom i raznorodnom skupu kao što je ovaj Kongres – potpuno je bespredmetna, besmislena, a mogla bi biti i štetna. Sjetimo se samo kako je donesen i novi

Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika god. 1960! Ne samo što je on izrađen od visokokvalificiranih srpskih i hrvatskih stručnjaka, nego je prije prihvaćanja njegov nacrt dan na diskusiju svima onima koji rade na književnom jeziku i oko njega; u prvom redu književnicima, naučnim radnicima, prosvjetnim radnicima, novinarima. Sličan postupak treba da bude i u ovom našem pitanju normiranja i prenormiranja. Nadalje, mora nam biti jasno da ne mogu srpsku varijantu književnoga jezika normirati hrvatski jezični stručnjaci, a hrvatsku varijantu srpski stručnjaci, a pogotovu ne može u tom odlučivati pomiješana većina. Svaki narod potpuno suvereno odlučuje o svom književnom jeziku i po prirodnom pravu i po principima sadržanim u našem socijalističkom Ustavu.

PROBLEM NORME U KNJIŽEVNOM JEZIKU

Mate Hraste

Misli u referatu M. Ivić, kako sama kaže, nisu nove. Ona ih je i dosada iznosila u više navrata u različitim varijantama. Podatke je navela u bilješci br. 6 svoga referata. Iznijela ih je i ove godine u mjesecu siječnju u listu za kulturu i umjetnost »Polja«, Novi Sad. Slične misli iznosili su i drugi slavisti, domaći i strani, a osobito je to došlo do izražaja na simpoziju posvećenom Vuku Stefanoviću Karadžiću u rujnu 1964. u Beogradu.

Osnovna je misao M. Ivić da je došlo vrijeme da se napusti Vukov jezik, tj. jezik sela, a da se usvoji jezik grada. Ipak naglašava da je početna tačka pri normiranju hrvatskosrpskog književnog jezika savršeno jasna – *Vukov pisani uzus*.

Prije nego prijedem na iznošenje svoga stava o normiranju književnoga jezika, želim da istaknem da je referat M. Ivić jako apstraktan, pa njegove misli može pratiti samo stručnjak koji ima dobar pregled dijahronije i sinhronije jezika srpske i hrvatske književnosti. Ona konkretno govori, i to bez primjera, samo o *akcenatskom sistemu koji je normirao Daničić, o današnjem uzusu prenošenja akcenta na proklitiku i o čuvanju zanaglasnih dužina*. U njezinu referatu treba pohvaliti to što ona prva od srpskih lingvista otvoreno priznaje da pored beogradske (istočne) varijante književnog jezika postoji i zagrebačka (zapadna) varijanta. Kad se to utvrdi i prizna, lakše je razgovarati i doći do željenog cilja. M. Ivić se osvrće gotovo isključivo na srpsku (beogradsku) varijantu književnog jezika, a na zagrebačku gotovo ništa.

Istina je da je proteklo jedno stoljeće od rođenja književnog jezika srpske književnosti i ne samo jedno nego i stoljeće i po, jer je novi književni jezik